

РОЛЬ СВІТЛА У ФОРМУВАННІ КОМФОРТНОГО ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА ЛЬВІВСЬКОГО ДВОРУ

© Чабанюк О.Я., 2004

Розглянуто роль освітлення житлового простору двору як фактору психологічного комфорту середовища проживання у місті, а саме його вплив на рівень соціально-психологічної безпеки простору дворів, прибудинкових територій житлових районів.

Протягом останніх років зовнішнє освітлення будівель і споруд кардинально змінилось. Відбулася майже революція, коли несподівано з'явилися ефектно, по-новому освітлені об'єкти. Тепер освітлення будівель і споруд широко застосовується в архітектурі і містобудуванні. Спочатку підсвічували пам'ятники, потім громадські та офісні будівлі, магазини, а згодом поступово і деякі житлові будинки отримали вечірнє освітлення [1].

Досить часто власне освітлення відіграє вирішальну роль в іміджі міста: чи буде привабливим образ його площ, проспектів, його пам'яток та храмів, вулиць і дворів? Власне світло робить простір яскравим та різноманітним, різноплановим, дає людині енергію [2]. Хоча художнє освітлення внутрішньоквартальних просторів не є поширеним зараз у містах, але воно може позитивно сприйматися з боку їх мешканців.

Комфортність житлового середовища – властивість викликати суб'єктивні відчуття і разом з тим об'єктивний стан задоволення, спокою, благотворного впливу на організм, його оздоровлення [3] – це лише зовнішній прояв відповідності архітектурного оточення життєвим процесам і групам суб'єктів [4].

Освітлення житлового простору є одним із факторів психологічного комфорту середовища проживання у місті. Особливо важливим моментом такого психологічного комфорту житлового середовища є рівень соціально-психологічної безпеки простору дворів, прибудинкових територій житлових районів, який значно знижується внаслідок відсутності відповідного освітлення внутрішньоквартальних просторів.

Сьогодні в житлових районах міст України існуюча ситуація освітлення дворів та внутрішньоквартальних просторів не заслуговує позитивних оцінок. Це очевидно створює ряд проблем для проживання мешканців. Для Львова це підтвержують результати соціологічного дослідження*, за якими незадовільне освітлення міста ввечері та вночі для 75,6% львів'ян (рис. 1) створює найбільше клопотів.

Неосвітленість внутрішньоквартальних просторів призводить до появи випадкових перехожих, чужих тут людей, сторонніх суб'єктів, нерідко асоціальної поведінки, яких приваблює анонімність середовища великих міст. Реальними є криміногенні прояви, які викликають відчуття небезпеки у мешканців, незахищеності у своєму дворі, сприяють безпорадності людини. Неефективність здійснення або навіть відсутність соціального контролю території житлового середовища внутрішньоквартального простору значно знижує соціально-психологічний комфорт мешканців. Все це приводить до зменшення ідентифікації жителів з простором, із середовищем проживання як на локальному, так і на загальному рівнях. Необхідним і важливим є бажання мешканців щось змінити та пошук активних архітектурно-планувальних засобів зміни умов та середовища проживання.

* Соціологічне дослідження “Яке місто потребує людина?”, що було проведене протягом 2001–2002 рр. методом стандартизованого інтерв'ю репрезентативної вибірки (загальна кількість респондентів по Львову – 483 осіб) на кафедрі містобудування Національного університету “Львівська політехніка”. Керівник канд. арх., доц. Криворучко Ю.І., відп. виконавець Чабанюк О.Я., Бобош Г.Є.

**Незадоволеність респондентів рівнем освітленості міста ввечері та вночі,
що створює їм найбільше клопотів залежно від району проживання, 2002 р.**

Район проживання респондентів	Неосвітленість міста ввечері та вночі створює найбільше клопотів на щодень	
	так	ні
Площа Ринок і прилеглі квартали	80,0%	20,0%
Центральна частина міста	74,6%	25,4%
Староміські комфортабельні райони за центром	79,7%	20,3%
Староміські невпорядковані райони за центром	81,0%	19,0%
Нові мікрорайони міста	79,1%	20,9%
Відносно автономні невеликі райони	61,5%	38,5%
Приміські села	40,0%	60,0%
Відповіді всіх категорій респондентів загалом по місту	75,6%	24,4%

Неосвітленість вулиць і дворів також спричиняє підвищення рівня криміногенної ситуації житлового середовища. Лише 4,6 % респондентів відчують себе цілком безпечними у місті (рис. 2), а загалом львів'яни не задоволені рівнем безпеки проживання.

Таблиця 2

**Відчуття безпеки проживання респондентів у Львові
залежно від району проживання, 2002 р.**

Район проживання респондентів	Наскільки безпечним для респондентів видається проживання у Львові				
	цілком безпечне	не зовсім безпечне	досить небезпечне	важко сказати	не дали відповіді
Площа Ринок і прилеглі квартали	-	53,3 %	26,7 %	20,0 %	-
Центральна частина міста	4,2 %	59,2 %	29,6 %	5,6 %	1,4 %
Староміські комфортабельні райони за центром	8,5 %	61,0 %	25,4 %	5,1 %	-
Староміські невпорядковані райони за центром	5,1 %	48,3 %	34,5 %	12,1 %	-
Нові мікрорайони міста	4,7 %	62,1 %	26,1 %	5,7 %	1,4 %
Відносно автономні невеликі райони	-	64,1 %	30,8 %	5,1 %	-
Приміські села	5,0 %	75,0 %	20,0 %	-	-
Відповіді всіх категорій респондентів загалом по місту	4,6 %	60,7 %	27,5 %	6,4 %	0,8 %

Не виникає сумнівів, що рівень освітленості внутрішньоквартальних просторів та дворів є одним із факторів безпеки проживання мешканців у місті. 44,50% респондентів, зазначаючи властивості, що обумовлюють їх вибір району проживання акцентували свою увагу на безпеці проживання, а вже потім на функціонування району, наближеність природи до місця проживання, стан екології, доступність центру, транспорту, обслуговування, місць праці, комунальних послуг,

архітектурно-просторові показники району (розташування у структурі міста, характер забудови, дворових просторів, якості житла), комфорт середовища життєдіяльності мешканців в районі проживання. Як бачимо, такий важливий чинник, як безпека житлового середовища є найважливішим у пріоритетах мешканців. Соціальний контроль території майже відсутній в сучасних умовах, що створює для мешканців міста дискомфортне середовище для проживання і життєдіяльності.

Пріоритетність безпеки житлового середовища прослідковуємо і в інших прикладних соціологічних дослідженнях**, результати яких показали, що безпека внутрішньоквартального простору стоїть на першому місці (74,13 % респондентів) у порядку вирішення проблем на думку мешканців індустріальних будинків забудови 1970–80 рр.

Освітленість дворів і внутрішньоквартальних просторів і самих житлових будинків підвищить рівень психологічного комфорту житлового середовища – рівень соціального комфорту проживання мешканців міста. Також підсвічувати житлові будинки стало знаком престижу для мешканців міст.

Житлові будинки переходять у нову якість – їх стали освітлювати не так давно. У будь-якому випадку, спочатку отримала вечірнє освітлення історична забудова, а потім вже нові будинки. Зробити не лише видовишне, але й максимально адаптоване до життєвого ритму житлового будинку і дворового простору освітлення є достатньо складним завданням: якщо неправильно вибрати і розташувати ліхтар – світло потрапить у житлове приміщення [1].

Можливості і методи освітлення внутрішньоквартальних просторів і дворів дуже широкі, які за типом освітлення поділяються на:

- 1) постійне освітлення;
- 2) періодичне освітлення – при наявності фотодавачів, що реагують на рух (людину, яка проходить по території);
- 3) кольородинамічне освітлення – при зміні освітлення і кольору світла в різні періоди доби.

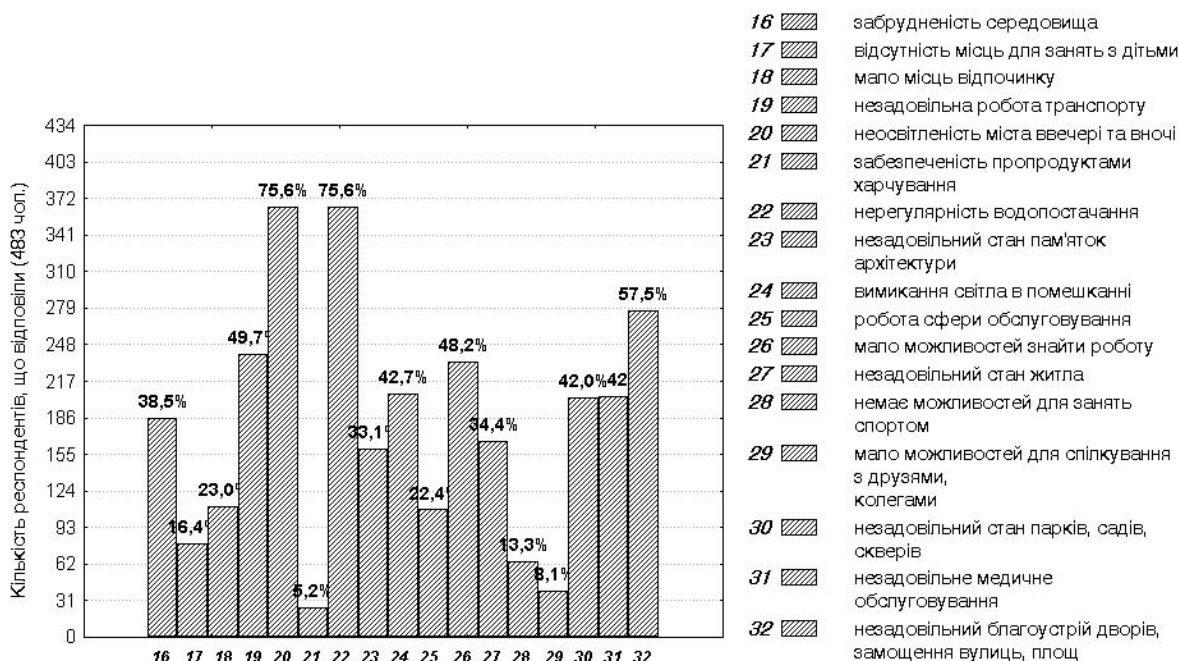

Рис. 1. Що у Львові створює Вам найбільше клопотів щодня?

** Дослідження в муніципальному районі “Орехово-Борисово Южное” м. Москви, проведене науковим колективом кафедри технічної експлуатації будинків, кафедри містобудування Московського державного будівельного університету, а також групи архітекторів з НДПГенплану м. Москви під керівництвом Касьянова В.Ф. [5].

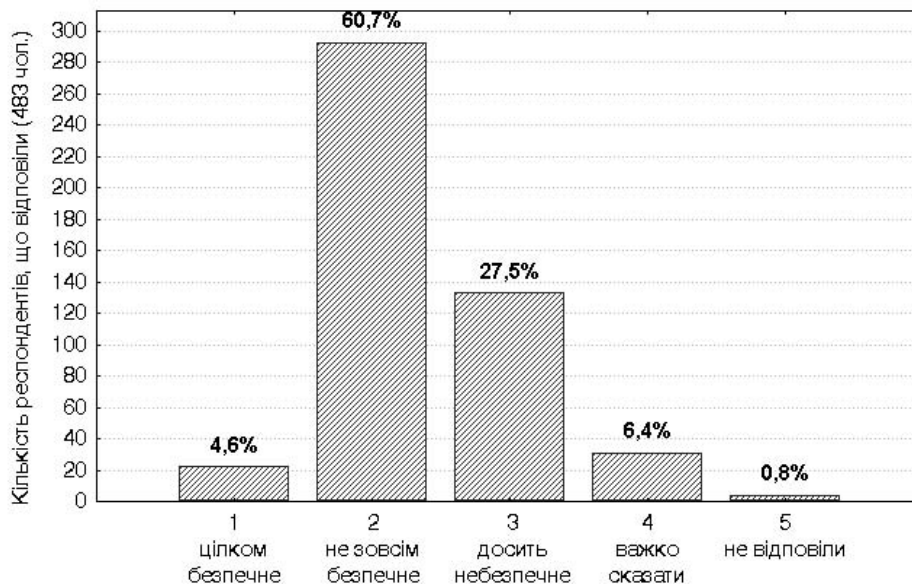

Рис. 2. Наскільки безпечним Вам видається проживання у Львові?

Головне завдання нічного освітлення внутрішньоквартального простору – підкреслити особливості об’ємно-просторової композиції будинків та забезпечити необхідне освітлення простору двору і при цьому не заважати мешканцям зайвим штучним освітленням. Завдання можна вирішити по-різному – освітлення може бути майже театральним, може бути камерним, спокійним, майже непомітним, воно може не акцентувати будівлі. Таке освітлення повинно бути достатньо функціональним та енергоощадним.

Новим і малопоширеним сьогодні є такий тип освітлення житлового середовища як кольородинамічне освітлення. Використання цього типу освітлення дає унікальну можливість залежно від різного часу доби змінювати кольори будинків. Всі прилади, які забезпечують кольородинамічне освітлення, мають свої інтегровані програми управління, за допомогою яких можна отримати різноманітні візуальні ефекти (передбачається дистанційне управління). Колір також може змінюватись від руху по території при наявності відповідних фотодавачів [2].

Колір у світлі завжди має психологічний вплив на людину, її настрій. За допомогою такого типу освітлення простору двору і його житлових будинків можна досягнути психологічного комфорту житлового середовища. Його застосування спроможне перетворити сіру і одноманітну забудову 1970–80 рр. в “улюблене місце”.

Підвищений рівень психологічного комфорту такого житлового середовища збільшить відчуття безпеки проживання мешканців, відчуття приватності простору двору та ідентифікації з простором “свого двору”.

1. Guzzini I. Искусство наружного освещения // Проект Россия. Архитектура, дизайн, градостроительство. № 3. – 2002, С. 110. 2. Таинство цвета в архитектуре // Проект Россия. Архитектура, дизайн, градостроительство. № 3/2002, М., С. 112. 3. Безродный П.П. Архитектурные термины. Краткий русско-украинский словарь / Под ред. В.В. Савченко. К.: Вища школа, 1993.– С. 109. 4. Раппопорт А.Г., Сомов Г.Ю. Форма в архитектуре: Проблемы теории и методологии / ВНИИ теории архитектуры и градостроительства. – М.: Стройиздат, 1990. – ст. 208. 5. Касьянов В.Ф. Реконструкция жилой застройки городов. – М.: Издательство АСВ, 2002. – С. 192–195.